

Seminarium Grön Tillväxt – Skog

2016-03-08

Inspiria Science Center, Sarpsborg

Välkommen

Elsie Hellström, Svinesundskommittén

Elsie Hellström, verksamhetsledare på Svinesundskommittén, hälsar välkommen till Seminarium för *Grön Tillväxt – Skog*. På svensk sida är Svinesundskommittén projektägare för förprojektet *Grön Tillväxt – Skog* och Østfolds fylkeskommune är projektägare på norsk sida. Elsie Hellström berättar att Svinesundskommittén arbetar med gemensamma, gränsregionala frågor inom fyra olika fokusområden; gränshinder/gränsmöjligheter, turism/reiseliv, blå tillväxt och grön tillväxt. Projektet *Grön tillväxt – skog* är ett ettårigt förprojekt som syftar till att Svinesundsregionen¹ bättre ska dra nytta av all vår skogsråvara och skapa förutsättningar för fler byggnationer i trä. ”Vi blir starkare om vi arbetar tillsammans med dessa frågor i gränsregionen!”, säger Elsie Hellström. Förutom att det gynnar miljön att bygga i trä har det också potential att gynna det regionala näringslivet.

Ett syfte med dagens seminarium är att diskutera hur man ska gå vidare med arbetet kring grön tillväxt och byggen i trä.

Elsie Hellström, verksamhetsledare Svinesundskommittén.

¹ Svinesundsregionen omfattar Fyrbodal och Østfold

Nu satsar vi på trä och miljö!

Ole Haabeth, fylkesordfører Østfold

Martin Carling, ordförande Fyrbodals kommunalförbund

Ellen Solbrække, ordfører Rakkestad

Per Eriksson, kommunalråd Bengtsfors

Leif Iversen från Nucleus är moderator för seminariet och leder dagens samtal som kommer att handla om miljö och näringslivsutveckling.

För miljön och klimatets del är det värdefullt att använda trä i större utsträckning vid byggnationer. ”Vi har alla ett ansvar att uppfylla kraven från klimatförhandlingarna i Paris, och vill bara fossiloberoende år 2030. Vi måste ta egna initiativ, och inte sitta och vänta på krav från nationella myndigheter. Vi har både klimatmålsättningar och målsättningar kring att skapa nya arbetsplatser i fylket, och här finns möjligheter för både klimatet och näringslivet” säger Ole Haabeth. Østfold fylkeskommune vill använda sin inköpsmakt för att möjliggöra för så många som möjligt att använda massivträ. Och Per Eriksson håller med om att det offentliga, till en början, bör ta ansvar för att skapa efterfråga för byggen i trä. Det finns många duktiga entreprenörer, men för att de ska kunna engagera sig måste efterfrågan finnas. Trots att landsgränsen delar oss i två regioner har vi i Fyrbodal samma politiska dagordning som Østfold och trä är en prioriterad fråga, säger Martin Carling.

Moderator Leif Iversen, Martin Carling, Fyrbodal kommunalförbund, Ellen Solbrække, Rakkestad kommune, Per Eriksson, Bengtsfors kommun och Ole Haabeth, Østfold fylkeskommune.

I Rakkestad kommunen arbetar man aktivt med att bygga i trä, och kommunstyrelsen har beslutat att allt som kommunen bygger ska vara i massivträ (läs mer på byggmedtre.no). Från Rakkestads sida har man också skickat en stafettpinne till alla ordfører i Norge, berättar Ellen Solbrække, för att uppmana även dem till att delta i utvecklingen av bygg i trä (se Bilaga 2). ”Vi måste ta vårt ansvar”, anser Ellen Solbrække som ser stora möjligheter med ett ökat byggande i trä.

Trä är en råvara som det finns mycket av i gränsregionen. ”Jag körde hit genom Nössemark i dag, och tittade ut genom bilfönstret. Och vad var det jag såg? Skog, skog, skog! Vi måste dra nytta av skogen, för det är det som finns här.” säger Per Eriksson som ser en möjlighet för det lokala näringslivet.

På kommunerna kan man bristfällig kunskap om att beställa byggen i trä, och även hos entreprenörerna saknas erfarenheter ”Vi måste ha ett kompetenscenter som kan hjälpa kommuner i olika frågor gällande byggen i trä, exempelvis kring upphandling” säger Ellen Solbrække. Detta är en viktig del som ligger till grund för vidareutveckling. Martin Carling instämmer och föreslår en utbildning för politiker för att de ska få kunskap och kunna känna sig trygga vid beställningar. ”Detta är en utmärkt sak att samarbeta kring”, säger Martin. Per Eriksson håller med och poängterar att speciellt små kommuner har behov av mer kompetens gällande bland annat upphandlingar.

Vad är Grön Tillväxt – Skog, Strategi

Bjørn Lier & Ola Andersson, Grön Tillväxt – Skog

Bjørn Lier och Ola Andersson som är projektledare för Grön Tillväxt - Skog knutet till Svinesundskommittén presenterar förprojektet Grön Tillväxt - Skog och den tankegång som rekommenderas ligga till grund för ett eventuellt huvudprojekt. Huvudsakligt budskap är att det är offentlig sektor som måste gå i täten och det är politikerna som bestämmer vilken riktning regionen skall gå gällande byggnation.

Under senare år har bruket av trä i större bygg ökat markant. I dag byggs cirka 60 procent av alla studentbostäder i Norge i trä, samtidigt som det i Sverige byggs mer bostadsfastigheter i trä, berättar Bjørn Lier. Önskan om att bygga mer med trä är stark i Svinesundsregionen. Det trä som används är dock inte producerat i vare sig Norge eller Sverige utan måste importeras vilket gör att svensk och norsk träindustri inte gynnas i den utsträckningen som skulle kunna vara möjlig om massivträet producerades i regionen. Satsningen framåt bör rikta in sig på industriell byggnation av bruksfastigheter såsom till exempel närings-, bostads- och omsorgsfastigheter framför signalbygg. Vilket innebär fastigheter som byggs mer än en gång och skapar en marknad med volym. ”Vi måste få producenterna att producera massivträ i vår region, och ge dem en morot för att detta ska ske genom att kommunerna tar bindande beslut gällande bruk av massivträ och andra träbaserade produkter!”, anser Bjørn Lier.

Ola Andersson och Bjørn Lier berättar att man på både norsk och svensk sida kan beställa ett bygge i trä utan att gå emot några upphandlingslagar. ”Det är möjligt att bygga de flesta konstruktioner i trä och det är också möjligt att göra det ekonomiskt. Det är ni som bestämmer hur framtidens byggnader ska se ut!” säger Bjørn Lier till kommunpolitikerna.

När offentlig sektor går i täten för att bygga i trä och en marknad med volym är etablerad finns det potential för näringsutveckling i vår region. ”Kan vi ta en position i Norden och Europa som en bygg-i-trä region?”, frågar Ola Andersson.

Bjørn Lier och Ola Andersson, projektledare Grön Tillväxt – Skog.

Massivträ, miljö & värdeskapning

Per Arild Aasheim, Grön Tillväxt – Skog

Hur bra är det för miljön att bygga i trä? Trä binder 0,8 ton koldioxid per kvadratmeter, berättar Per Arild Aasheim som arbetar inom projektet *Grön Tillväxt - Skog*. Skogen i Norge och Sverige växer med 140 miljoner kubik varje år, vilket motsvarar 100 000 kubik under dagens seminarium. Samtidigt som den nya skogen bundit upp 80 000 ton koldioxidkvivalenter under dagen, har nästan dubbelt så mycket släppts ut och det är därför viktigt att också tänka på att reducera utsläppen.

”Om de 32 kommunerna inom Svinesundsregionen tillsammans bygger 16 fastigheter i trä per år motsvarar det 32 400 ton koldioxidkvivalenter per år. Den miljöbesparingen skulle jämföras med en bilfri E6:a genom regionen i 55 dygn²”, berättar Per. Det finns stora miljövinster med att bygga i trä!

Det är inte bara miljön som gynnas av att ett ökat byggande i trä, utan även näringslivet kan främjas. Det finns många verksamheter i gränsregionen (som har fler än fem anställda och som omsätter mer än fem miljoner kronor årligen) som kan dra nytta av en fortsättning genom ett huvudprojekt. ”Kunskap om fördelarna med att bygga i trä samt kompetenserna för ett faktiskt genomförande står helt centralt om vi vill att vår gränsregion ska utvecklas till en bygg-i-trä region”, säger Per Arild Aasheim.

Det finns några förutfattade meningar om byggen i trä, till exempel att ljud transporteras lätt mellan olika våningar och rum. Det beror på att massivträ har relativt låg vikt, detta kan lösas genom att bland annat kombinera trä och andra material med högre vikt, förklarar Per Arild Aasheim.

Per Arild Aasheim, Grön Tillväxt – Skog

² 20 000 bilar på en sträcka på 195 kilometer

Fyrbodal växer på träd

Karin Stenlund, Fyrbodals kommunalförbund

Karin Stenlund är projektledare för Fyrbodals kommunalförbunds projekt *Fyrbodal växer på träd* som fokuserar på fyra olika områden – träkonstruktion, energi, skogsfordon och nya material. När *Fyrbodal växer på träd* startade sökte man kompetens och erfarenheter från andra städer och regioner. ”Vi kollade på andra orter i Sverige för att bygga kompetens kring att bygga i trä, och såg att Skellefteå, Växjö och Falun är duktiga på detta. Men vi tittade även över gränsen och såg att Østfold ligger i framkant. Detta kände man inte till i Falun, Växjö och Stockholm. För oss, som grannar, var det naturligt att titta på andra sidan gränsen!” säger Karin, och konstaterar att det på svensk sida finns mycket att lära av Norge.

Även Karin Stenlund identifierar kompetens som en mycket viktig del att arbeta vidare med. Kunskapen kring att bygga i trä brister, och Karin berättar om en svensk kommun som begärde in en offert hos de teknikkonsulter de brukade anlita och som räknade på bygget och kom fram till att det skulle bli 30 miljoner dyrare att bygga i trä, istället för billigare. ”Anledningen till detta är att kunskapen om att bygga i trä i dag är svår att få tag i eftersom marknaden är liten”, säger Karin.

Även kommunikation kring träbygge är viktigt, och det måste vi som jobbar för ett utökad byggande i massivträ vara med och förbättra. ”Det finns inte så stor kunskap om träbyggande. Taxichauffören som jag åkte med i morse sa att ’trä brinner ju’, och det är det många som fortfarande tror”, säger Karin. ”Det måste vi ändra på!”

Även på renoveringssidan bör man betrakta trä som ett alternativ. På svensk sida är behovet stort eftersom mycket av miljonprogrammet ska renoveras. ”Det finns en stor potential för trä vid både nybyggnationer och renoveringar”, säger Karin Stenlund avslutningsvis.

Karin Stenlund, Fyrbodals kommunalförbund

Vår strategi framåt

Ole Haabeth, fylkesordfører Østfold

Martin Carling, ordförande Fyrbodals kommunalförbund

Ole Haabeth och Martin Carling sammanfattar dagen som erbjudit ny kunskap om att bygga i trä och där deltagarna fått möjlighet att lära mer om ekonomin i att bygga i trä, om brandfaran som är mindre än många tror och om ljud i nybyggda trähus. ”Vi befinner oss i en gränsregion med en befolkning över 500 000 invånare, och om vi får träbyggande till att genomsyra området finns en jättepottential!” säger Ole Haabeth. Fler börjar tänka i den riktningen, men Ole Haabeth och Martin Carling konstaterar också att fler kommuner behöver sätta igång.

Østfold ligger i framkant vad det gäller att bygga i trä, och det är viktigt att titta närmare på vad Fyrbodal kan bidra med när Østfold har större erfarenhet i dessa frågor. ”Vi måste identifiera det gränsregionala mervärdet här”, säger Martin Carling. För att gynnsamt samarbete måste båda sidorna av gränsen stärkas. ”Vi behöver någon på andra sidan gränsen som tänker på ett liknande sätt, det är både en inspiration och en möjlighet!” säger Ole Haabeth.

Förutom att ett ökat byggande i trä leder till att mer koldioxid lagras i detta område vilket gynnar miljön, finns också en stor potential för näringslivsutveckling. ”Vi vill att detta ska skapa fler arbetsplatser!” säger Ole Haabeth avslutningsvis.

Martin Carling, ordförande Fyrbodals kommunalförbund, och Ole Haabeth, fylkesordfører Østfold

Det naturliga steget är att de politiska beslutsfattarna i Fyrbodalen och Østfold beslutar sig för om de vill gå vidare med denna fråga i ett huvudprojekt och bli en bygg-i-trä region. Är detta vår möjlighet att reducera klimatpåverkan och bidra till näringsutveckling?

Det blir viktigt att diskutera vilken roll de olika offentliga parterna ska ha och vilka mål som ska sättas upp för regionen. Högst prioriterat för de offentliga instanserna bör vara att öka efterfrågan och bli bättre beställare av trä i bygg. En naturlig följd av detta är att den privata marknaden kommer att öka intresset för och anpassa sig till en marknad med volym. Baserat på sammanställd investeringsbudget för regionen inom förprojektet så kommer en samlad insats från regionen ha en betydande påverkan på såväl offentlig som privat marknad.

För att få detta att fungera är det viktigt att definiera vad som kan vara möjliga synergieffekter och hur vi kan dra nytta av varandras konkurrenskraftiga fördelar.

Oberoende av detta uppnås ökad kunskap och kompetens genom att verkställa konkreta byggprojekt. Kommuner som önskar komma igång med byggnation i massivträ och har fundering på hur denna process drivs bäst – ta kontakt med Svinesundskommittén!

Avslutning

Dagen avslutas med att Elsie Hellström och Tore Hansen tackar moderator Leif Iversen, projektledarna Ola Andersson och Bjørn Lier och alla deltagarna för en dag som inspirerar till fortsatt arbete.

Bilaga I Rundabordsamtal

Under seminariet genomfördes tre rundabordsamtal där deltagarna fick möjlighet att diskutera en rad frågor som tagits fram av projektledningen. Deltagarna delades in i fem olika grupper och en av deltagarna hade av projektledningen fått uppdraget att dokumentera diskussionen. Nedan presenteras gruppindelningen och en sammanfattning av de olika diskussionerna.

Grupp 1: Tore Hansen, Østfolds fylkeskommune (antecknare)
Per Jonsson, Bengtsfors kommun
Ole Haabeth, Østfolds fylkeskommune
Martin Carling, Fyrbodals kommunalförbund
Ellen Solbrække, Rakkestad kommune
Marianne Gustafsson, Västra Götalandsregionen

Grupp 2: Per Arild Aasheim, Grön Tillväxt - Skog (antecknare)
Svein Larsen, Sarpsborgs kommun
Per Eriksson, Bengtsfors kommun
Tobias Bernhardsson, Färgelanda kommun
Håvard Jensen, Hobøl Kommune

Grupp 3: Elsie Hellström, Svinesundskommittén (antecknare)
John Tune, Rakkestad kommune
Gunnar Lidell, Fyrbodals kommunalförbund/Vänersborgs kommun
Inger Liese Skartlien, Rygge kommune
Linda Engsmyr, Sarpsborg kommune
Linda Hamrin, Melleruds kommun

Grupp 4: Karin Stenlund (antecknare)
Per-Erik Norlin, Dals Eds kommun
Irene Malmberget, Fyrbodals kommunalförbund
Tage Pettersson, Moss kommune
Reidar Kaabel, Våler kommune
Rene Hafshol, Råde kommune

Svinesundskommittén

- Grupp 5: Björn Lier, Grön Tillväxt – Skog (antecknare)
Marianne Svendsen, Østfolds fylkeskommune
Knut Østby, Rakkestad kommune
Harald Thoresen, NHO Leverandorutveklingsprogrammet
Ola Rusaanes, Innovasjon Norge
Jan Egil Nygaard, fylkesmannen i Østfold
Ola Andersson, Grön Tillväxt - Skog
- Grupp 6: Sven-Bertil Nilsson (antecknare)
Peter Heie, Strömstad kommun
Robert Svensson, Melleruds kommun
Tyra Risnes, Østfolds fylkeskommune
Ann-Kari Holm, Halden kommune

Rundabordssamtal I

Diskutera i vilken grad miljö i bygg idag är ett prioriterat område i kommunerna och regionen när det handlar om att reducera CO₂ utsläpp?

- Miljø er et prioritert område, men det går mest på energibruk og lite på materialbruk. Både i Norge och Sverige har det hittills handlat om att få ner klimatpåverkan från energianvändning men inte materialfrågan ännu i någon särskild utsträckning.
- Pris spelar stor roll.
- Prioriteringene i kommunene varierer sterkt. Liten kunnskap om bærekraft. Kommunene må dokumenter bærekraft når det kommer krav om det. Kommunene må læres opp til å kunne stille krav om krav til miljø og bærekraft
- I Norge är miljö mycket tydligare prioriterat mål gällande bygg än i de svenska kommunerna

Diskutera varför/varför inte miljø i bygg kommer att spela en större eller mindre roll i framtiden för att reducera kommunernas och regionens CO₂ utsläpp?

- Miljø i bygg vil spille en stadig større rolle, men vi må få dokumentasjon for hvorfor tre i bygg er viktig og riktig.
- En viktig aspekt är att även informera framtida hyresgäster om fördelarna med en fastighet byggd i trä – skapa efterfrågan.
- Fossiloberoende är ett mål i kommuner och regioner
- Viktigt att kommunen tar en ledande position i att ge möjlighet för människor att vara miljövänliga
- Kommunikation och information om trä på alla plan är viktigt
- Oerhörda behov av renovering och bygg framför oss. Materialvalet skulle kunna göra stor koldioxidnytta.
- Skälen är dels klimatmässiga och för våra två regioner (Östfold och Fyrbodalen) även näringslivsutveckling. Vi har råvaran och vi har företag som kan trä.
- Vi vill som politiker våga tänka nytt därför passar träbyggnad bra. Nytt och klimatsmart.
- Bygg och transport är två områden där kommunerna/offentlig sektor som kund/köpare kan påverka/har stor rådgivning kring.
- Intresset hos politiken för trä har ökat och ökar.
- Även viktigt att förstå - ”varför sker det inte?”. Tradition, okunskap, stor industri uppbyggd på stål och betong, myter/fördomar. Man gör som man gjort i 100 år – lång erfarenhet jämfört träbygg. Viktigt begripa hur man kommunicerar kring trä. Inte exkludera stål och betong.
- Viktig: Alle er positive til endringene og bruk av tre. Dette kan utnyttas som styrken i regionen. Innkjøpsjefen i fylkeskommunen mente at det er behov for kompetanseheving mot bygg-sektoren. Hvordan kan kommunene sette kravene slik at de kan måles når anbudene besvares - en endring kan føre til næringsutvikling. Da er det viktig at kommunene tenker innovativt slik at det ikke bare blir de store som kan være med. Det kan skape en endring i næringsutviklingen som vi ikke ønsker eller i alle fall må være klar over.
- Hvordan skal nye krav til 40 % prosent hensyn til miljøkrav dokumenteres og måles?
- Hittills har byggkostnad och driftsekonomi varit helt styrande för besluten, fokus bör nu förflyttas till LCA, LCC och CO₂ minimering

Nämn 1-3 åtgärder som måste till för att sätta trä i bygg högre på den politiska dagordningen i kommunerna och regionen?

- Øke kompetansen hos politikerne
- Øke kompetansen hos bestillerne (administrasjon)
- Sette mål for økt bruk av tre
- Viktigt att fatta beslut, – våga!
- Ekonomiskt försvarbart
- Diskussion och dialog med allmänheten/kommuninvånarna
- Goda exempel
- Fakta och statistik
- Miljöåtgärder
- Inneklima bättre
- Livscykeln på ett hus – argument till de som skall förvalta husen
- Naturorganisation ZERO ser möjligheter att bygga i trä, genom att hugger man ner ett trä planterar man ett nytt
- **TYDLIGA MÅL** och **VISIONER** från politiken. Föra in det i olika planer och styrdokument. Styra och leda viktigt.
- **FÖRSTÅ HUR STORT MOTSTÅNDET ÄR OCH** att det är en mkt stor förändring som vi ska göra men i mindre steg. Vi möter motstånd både internt i tjänstemannaorganisationen, hos allmänheten och hos entreprenörer.
- **KUNSKAP** både till befintliga som exv kommunanställda beställare, utförare som arkitekter och konstruktörer. Men också till de som utbildar sig till arkitekter och ingenjörer. Utbildningsväsendet får inte hacka efter. Dela kunskaper mellan kommunerna.
- **KOMMUNIKATION** till och med bredare målgrupper; medborgare, nyckelpersoner: Kommunera både kring nyttorna (klimat och näringsliv) men även kommunicera/informera om myter som finns för träbyggnation. Lyfta fram de som gjort. Även privata exempel.
- Vi behöver några goda exempel i Fyrbodalen!
- Positive ildsjeler i kommunene.
- Prinsippvedtak tilsvarende Rakkestad
- Bruk av Breeam i visse typer bygg
- Offentlig marknad måste gå före och skapa efterfrågan. Det rör sig om en viljensats
- Arkitekturen måste anpassas till träbyggnation
- Skapa attraktiv arkitektur
- Förädling av skogsråvaran i regionen bör prioriteras ytterligare

Rundabordsamtal II

Vilka beslut måste den politiska ledningen ta som säkrar genomförande 2, 3 eller 4 år fram i tiden?

- Tydliga mål
 - o Økonomiplanen viser investeringer 4 år fram i tid. Signal om at man planlegger bygg. Politiske bestillinger legges inn f.eks. at man skal bygge i massivtre.
 - o Man kan legge inn områder med CO2-restriksjoner. Usikkert om dette er mulig. Hvordan kan man regulere et boligområde som miljøvennlig. Som eier kan man legge restriksjoner.
 - o I ikke-juridisk bindene planer kan man legge inn målsettinger. Hva som kan gjøres i detalj-/reguleringsplaner må undersøkes videre.
- Det kan være vilje til dette, men man er usikker på hva som er lovlig.
- Dagens møte er et eksempel. Et kompetansesenter i fellesskap, forskjellene i regelverk er ikke så store. Møter som i dag som brer ut kunnskap er viktige. Informere om mulighetene. Og at det faktisk bygges.
- Et interessant marked på Oslo-Göteborg-aksen. Der bør vi være til stede. Porten til Europa.
- Hvordan få til grenseoverskridende produksjon, ikke bare kunnskapsdeling. Nødvendig å synliggjøre hva som skal gjøres framover.
- Eksport av tømmer til Østerrike, bearbeides til massivtre og kjøres tilbake til vårt område. Det er ikke miljøvennlig.
- Regionalt investeringsstöd til etableringen av massivtreproduksjon.
- Finnes det sagbruk som kan starte produksjon av massivtre i regionen? Behov også for marked for resten av trevirket, f.eks. pellets. Bindemiddel til pellets kommer fra Borregaard.
- Ønsker i det minste å bli en regional del av Trestad Sverige. Uansett om vi får produksjon her eller ikke, vil det være en klimagevinst ved å bygge i tre.
- Ta beslutning om å redusere/halvere byggesaksomkostningene ved å bygge i massivtre/klimanøytrale bygg.
- Legge inn krav om bruk av massivtre inn i offentlige planer.
- Våge å gjennomføre innovative anskaffelsesprosesser.
- Utredda bruket av massivträ som ett alternativ – policy beslut
- Tydlighet i besluten som tas !!! Man måste visa på att det är massivträ som skall gälla
- Rollen som beställare är viktig, krävs samsyn i den egna kommunen. Införas i viktiga styrdokument.
- Krav om å bygge i tre bør være med i
 - o Økonomisk plan som styrer administrasjonen
 - o Virksomhetsstrategier
 - o Må forankres ned i hele organisasjonen
 - o Klimaplan kan få renessanse etter Paris-møtet. Omsette til kommunenivå.
- Bygg i tre kan være et verktøy for politikerne for at oppnå miljøgevinster.
- Offentliga bygg kan styras mot trä:
 - o Ta fram en uttalad målbild
 - o Politiskt mål!
 - o Träbyggnadsstrategi á la Skellefteå
 - o Skapa samverkansprojekt mellan kommunerna och gör en modell för detta

I vilken utsträckning har politisk ledning, utifrån miljöperspektivet, viljan att använda areal- och regleringsplaner för att påverka privata och offentliga byggherrar till ökat bruk av trä i bygg?

- Diskussionen ger tydlig bild av positiv inställning till att använda kommunala planer – viktigt att skapa morot istället för piska för näringslivet.
- Peka på behovet av miljöanpassat byggande annars riskerar initiativet drunkna
- Halva priset på tomten om ni bygger i trä - styra genom tomtpris
- Kommunicera och informera om fördelarna med trä för slutanvändaren
- Tydligt svar från Rakkestad kommune – ta ordentligt grepp och styr.
- Viljan från politikerna är viktig att vilja bygga i trä – offentlig sektor måste gå i täten
- Ett sätt är att göra som Växjö – peka ut vissa geografiska områden.
- Ta ett helhetsgrepp kring klimat vid byggnationerna: Exv solceller, energieffektivt – plushus, mm. D v s inte isolera till att handla om enbart materialval.
- Ungdomarna som växer upp har mkt mer förväntningar kring detta än vad vi har.
- Riskerna måste hanteras. Exv att i en kommun bygga upp kompetens på beställarsidan. Kan vi få hjälp med det? Här borde vi jobba samman. Inköpsmakten – använd den. Risktagandet – hur minskar vi det? En sak att beställa? Kan vi få det? Har vi arkitekter/byggingenjörer som kan?
- När det kan stilles krav til takvinkler må det kunne stilles krav til ”å bygge i tre”. TEK10 har fokus på energi. TEK17 kan få et bredere fokus.
- Rakkestad har et eksempel hvor det ble satt krav om trehus. (Egen tomt som ble solgt)

Hur kan regionens politiker arbeta gränsregionalt för att få till ett ökat bruk av trä i bygg?

- Tiltak:
 - Gjennomføre seminarer på linje med dagens opplegg også for andre enn Ordførere; f.eks eiendomsansvarlige
 - Etterspørre kompetanse hos andre i regionen når noe skal bygges.
- Utväxling av information och kunskap
- Virtuellt moln att lägga kunskap och kompetens
- Hur kan vi lära av varandra
- Är träbyggnation möjlig här - skapa seminarier till byggsektorn och ledande tjänstemän/kvinnor
- GRÄNSREGIONALT PERSPEKTIV:
Østfold ligger före Fyrbodalen. Vad är drivkrafterna och synergi effektene? Lära av varandra inom tex upphandling. En drivkraft kan även vara att det utvecklar den egna verksamheten om man får berätta för andra som är intresserade av det man gjort.
- Möten mellan politiker. Naturliga samarbeidspartene. Vi ligger där vi ligger – beroende av varandra. Goda grannar. Vi kommer ått utveklingsressurser som vi inte skulle kommet ått annars
- Idag pratar vi enbart massivtré. Vi har också modulbygge som vi månar om.
- Hur ser vi till ått gode eksempel blir kända. Kommunikasjon. Goda eksempel behövs! Massmedia – miljønyttan?
- Kompetansesenter for hele regionen er viktig.

Rundabordssamtal III

Finns det ett intresse för att ta detta projektet vidare?

- Det finns interesse for å jobbe videre. Hvem skal gjøre hva? Hver kommune kan gå alene, men mer lokal produksjon forutsetter volum. Da må flere samarbeide i en region.
- Hva med private aktører. Hvordan skal vi kunne gjennomføre et Interreg – prosjekt uten at det skaper utfordringer for deltagerne. Gjerne ok for det offentlige, men det blir krevende for private aktører. Forslaget var at det offentlige burde finansiere den delen som gjør det krevende for aktørene å være med.
- Hvordan holder vi det sammen? Svinesundskomiteen kan være rette instans til å holde det sammen. Eierskapet bør være bredere i en hovedprosjektfase.
- Produksjonsutviklingskompetanse finnes i Trollhättan. Det er mer igjen av produksjon på svensk side. Østfold kan dette med marked.
- Også behov for å utvikle andre teknikker for bygging i tre.
- Vi skal ikke ekskludere stål og betong, men inkludere tre. CO₂-sporet er normen, det er materialnøytralt.
- Det var stor interesse for å bringe prosjektet videre. Spesielt ble nevnt at det hadde vært bra om prosjektet kunne bidra til kompetanseheving rundt om i regionen.
- Trygghet i att få kompetens – var finns kompetensen
- Vissa problem med standards, regelverk över gränsen- tex olika storlek på kravet på rumsstorlek omsorgsbolig/äldreboende
- Icke kompatibla lovverk – Lyfta upp till Nordiska Miniterrådet
- VG-regionen: Fastighetsbolaget (västfastigheter) borde också vara med.
- Ja, uten tvil.

Om vi ska ta projektet vidare, vilken roll och vilket ansvar har fylket/regionen/kommunerna?

- Forslag til eierskap ØFK, VGR/Fyrbodall med Svinesundskomiteen som holder dette sammen. Være nøye med hva de ulike aktørene skal bidra med. Kommunene må ta på seg å identifisere hva som må gjøres. Interregprosjekt må realisere merverdien.
- Kommunene må si som Rakkestad. Viktig med kunnskap til beslutningene i kommunene. Trebruk AS (Bjørn) en viktig ressurs i denne prosessen. Sett politikere i en buss og vis fram eksempler.
- 2 av 3 kommuner ved bordet skulle hjem for å få Rakkestad-vedtaket gjennomført i sin kommune.
- Viktigt att förankra politiskt även på nationellt nivå
- Innovations upphandling
- Lyngdal – ett gott exempel <http://www.innobuild.eu/> - ett intressant projekt
- Kommunen fattar beslut och beställer kommunala verksamhetslokaler såsom skolor, omsorgsboenden
- Region bygger även de mycket, VGR bör inse att skog och trä är ett tillväxtområde
- Norska Staten bygger i trä
- Gränsen medför olika tekniska krav. Viktigt med kompetens som kan regelverk, standards över gränsen, ”tvåspråkig”
- Viktigt att skapa trygghet på marknaden för massivträ genom kunnskap och kompetens
- Kommunerna och regionen/fylket skall vara motorn för att skapa en marknad och fatta beslut. Viktigt att fundera över i vilka frågor /ställningstaganden man lägger sig på politisk nivå respektive tjänstemannanivå.
- *Kommunens roll:* Som beställare. Krävs samsyn i den egna kommunen. Införas i viktiga styrdokument.
- *Fyrbodall/Östfold:* Ett lim för kommunala initiativ och behov exv utbildning av beställare hos kommunerna och kommunala byggbolagen. Kommunikation. Gemensamma grepp kring motsvarande behov som flera kommuner har. Dela resurser.
- Vi i Sverige behöver det som Innovasjon Norge har gett stöd till. Det kan vi inte få genom Interreg/Gränsregionalt projekt.
- *VG-regionen:* Som fastighetsägare en viktig roll. Även som projektfinansiär. Plus den klimatstrategi som tas fram.
- Næringsutvikling bør være viktig for alle nivåene. Regionen bør ta ansvar for Interreg – prosjektet.
- Endringene må skje lokalt og kommunene må ta dette ansvaret. De må bli etterspørrere.
- Viktigt med ett forum som Svinesundskommitten även i framtiden
- Kommunerna måste ta ett ägaransvaräven på tjänstemannanivå för att driva träbyggandet framåt genom hela den kommunala organisationen med samordning mellan de olika funktionerna, utbildning, plan, bygg....kommunchef

Bilaga 2: Vedtak Rakkestad kommune

RAKKESTAD
KOMMUNE

Rakkestad kommunestyre 11. juni 2015:

Økt bruk av massivtre i byggeprosjekter

Bakgrunn:

Rakkestad kommune har som målsetting at drift, investeringer, forvaltning og all annen virksomhet skal foregå mest mulig innen miljømessig bærekraftige rammer.

Gjennom årenes løp har kommunen gjennomført store investeringer, foretatt utredninger, vedtatt miljømål og gjennomført ulike tiltak for å ivareta miljøet i videst mulige forstand. De siste årene har tiltakene i stadig større grad rettet seg mot tiltak for å redusere utslipp av klimagasser. Utover tilpassing til sentrale bestemmelser har kommunen utredet, forsøkt gjennomført og gjennomført flere tiltak som har bidratt til reduksjon av klima utslipp. Herunder kan nevnes – forbrenningsanlegg med fjernvarme, elbiler, bioenergianlegg, mv.

Ut i fra de siste utredningene fra FN's klimapanel og utslippsmålene til den norske regjeringen er det fortsatt mye som står igjen før utfordringene rundt global oppvarming ikke lenger vil være gjeldende.

Foreløpig er det ikke oppfunnet noe som medfører at problemet kan løses med enkle grep – men at summen av mange små tiltak som fører oss nærmere målet. Arbeidet må derfor fortsette og kommunene sammen med de øvrige offentlige forvaltningsnivåene må gå foran for at dette skal få en effekt som monner.

Utslipp av klimagasser kan i utgangspunktet reduseres på to måter – enten ved at man sørger for at CO2 ikke slippes ut eller at en sørger for at CO2 i atmosfæren bindes i en eller annen form. Trær og skog er av de viktigste elementene for å binde karbon og de norske skogene har et årlig nettoopptak av CO2 som tilsvarer ca 50 prosent av klimagassutslippene fra andre sektorer i Norge. Ved å benytte tre som bygningsmateriale viser beregninger at man ved bruk av dette materialet binder ca 0,6% tonn CO2 pr m3 vegg, mens man ved å bygge i stål og betong frigjør ca 1 tonn CO2 pr m3 vegg.

Bruk av tre – i sterk vekst

Med overnevnte som bakgrunn er det av stor betydning at bruken av trevirke i bygg økes. De siste årene har massivtre blitt et nytt produkt basert på tre – i tillegg til

tradisjonelt reisverk. Massivtre er byggelementer som er satt sammen etter samme prinsipp som kryssfinér. Elementene er bygd opp av korslagte treplater som er sammenføyd med lim. Antall lag varierer, normal totaltykkelse er fra 60 til 240 mm. Det har vist seg at massivtre i mange sammenhenger er en fullverdig konkurrent til stål og betong som byggemateriale i mange hustyper. Dette sett både i forhold til pris, byggehastighet, arbeidsmiljø og bomiljø.

Uroen rundt at dette er et mer brennbart materiale en betong kan forskningen understreke at ikke er berettiget. Massivtrebygg blir stående lenger enn betong og stålbygg ved brann. Et viktig – og ofte avgjørende valg for byggemetode – er prisen. Det er derfor viktig å merke seg at det er konkurransedyktig på pris i forhold til andre byggemetoder.

Raskere oppføringstid, lite avfall, tekniske fag har en enkel jobb, og sett i et livsløp er vedlikeholdskostnadene lavere enn i et betongbygg. Alle erfaringer viser også at bomiljøet oppfattes som bedre enn i tradisjonelle betongbygg. Bomiljø er i dag en viktig faktor ved valg av byggemetode.

Rundt om i verden er denne byggemetoden i sterk vekst og møter anerkjennelse i mange miljøer. I Norge er byggemetoden kommet i gang og særlig har det blitt bygd mange hybelhus i massivtre i tilknytning til høyskoler og universiteter. Flere kommuner vurderer å øke bruken av massivtre i bygg – det kan være skoler, sykehjem omsorgsleiligheter mm.

Økt kompetansebehov – kan gi næringsutvikling

Utfordringen med nye byggemetoder er det ikke finnes tilstrekkelig med kompetanse og at det blir valgt kjente materialer i en krevende anbuds konkurranse. På denne bakgrunn er det vesentlig at det offentlige går foran og etablerer føringer og prinsippvedtak om bærekraftig oppføring av bygninger. Dette vil medføre at det opparbeides kompetanse og at metoden blir likeverdig andre byggemetoder.

Østfold fylkeskommune har vedtatt at alle bygg som oppføres i fylkeskommens regi skal vurderes oppført i tre. Rakkestad kommune er en betydelig skogkommune. Skogene i kommunen genererer hvert år verdier i størrelsesorden 25 til 40 millioner kroner. Selv om det er en betydelig treforedlingsindustri i vårt nærmiljø forsvinner det meste av tømmeret som ubehandlet råvare ut av fylket og ut av landet.

På lenger sikt kan man også se for seg muligheten av å etablere produksjonen av massivtreelementene i Østfold, noe som vil bidra til etterlengtet lokal verdiskapning. Men, det er avhengig av at det finnes et marked. Det er derfor vesentlig at det blir brukt mer trevirke i offentlige bygg – dette vil bidra til utnyttelse av lokalt råstoff, danne et

mulig grunnlag for framtidig lokal verdiskapning og sørge for en betydelig mer klimavennlig oppføring av bygg.

Kommunestyrets vedtak 11. juni 2015

1. Rakkestad kommune har som målsetting at oppføring av kommunale bygg skal skje innen bærekraftige rammer og med fornybare råstoffer.
2. Bygg i kommunens regi skal alltid vurderes utført i massivtre eller reisverk av trematerialer og skal fremgå av anbudsgrunnlaget.

Svinesundskommittén

